

Essay: Dordtologie
Naam: L. Barendrecht
Datum: 17 april 2012

De gedaantewisselingen van het Bagijnhof

Inleiding

Voor het essay heb ik als onderwerp het Bagijnhof gekozen.

Ik heb een behoorlijke tijd aan dit project gewerkt namens Ingenieursbureau Drechtsteden.

De herinrichting van het Bagijnhof, Visstraat en Johan de Wittstraat is een project waar we terug gaan naar het verleden en er een einde komt aan de verloedering van de openbare ruimte in de binnenstad van Dordrecht

In het essay zal ik een omschrijving geven van het project maar wil ook nadruk leggen op de mens en zijn invloed op de verschillende gedaantes van het Bagijnhof. Steeds meer wordt er de nadruk gelegd op het collectieve geheugen van de stad en grijpen ontwerpers terug naar het verleden. De vraag die gesteld dient te worden is, of dit niet de zoveelste gedaantewisseling wordt voor het Bagijnhof. In dit essay stel ik een aantal momentopnames aan de orde die bepalend zijn voor het uiterlijk van het Bagijnhof.

Tevens kan men zich afvragen waarom het zo belangrijk is om in deze tijd, de tijd van snelheid en de digitale revolutie, weer terug te grijpen naar het verleden.

Historisch besef

De stad Dordrecht ontstond aan het riviertje de Thure te midden van veenmoerassen. De Thure was een zijtak van de rivier de Dubbel en liep ongeveer ter hoogte van het huidige Bagijnhof.

De Bagijnhof zal afstammen van de Bagijnhofkerk (begin 14^e eeuw eerste melding) die ongeveer heeft gestaan op de locatie waar nu de C&A staat. Rondom de kerk was een hof met kleine huisjes vergelijkbaar zoals op het Regentenhof.

Hier woonden de Begijnen. Begijnen waren alleenstaande vrouwen die een Godvruchtig leven wilden leiden maar toch vrijer wilden zijn dan nonnen in een klooster.

In de loop van de eeuwen is de Bagijnhof behoorlijk veranderd van uiterlijk, toch is de oorspronkelijke structuur redelijk hetzelfde gebleven.

Op verschillende kaarten door de eeuwen heen is te zien hoe de Bagijnhof zich heeft gevormd tot het moment 1900.

1^e Momentopname "*historisch waardevol*"

Negentiende eeuw: tot omstreeks 1900 heeft de Bagijnhof een normale stadse ontwikkeling beleefd. Met de komst van het treinstation in 1872 is niet veel later de doorsteek gemaakt naar het Bagijnhof, de Johan de Wittstraat, dit als verbinding tussen de binnenstad en het treinstation. Vanaf dat moment is het Bagijnhof de entree van de binnenstad geworden. Een entree bestaande uit schitterende panden, natuursteen bestrating en een dubbele bomerij. Dit beeld zal door de komst van onder andere winkeltjes, paardentram en auto's langzaam gaan veranderen tot het begin van de stadsvernieuwingca. 1960.

Bagijnhof rond 1900

Bagijnhof rond 1920

2^e Momentopname "de stadsvernieuwing en zijn verloedering"

Twintigste eeuw: Mede door de in de twintigste eeuw doorgevoerde stadsvernieuwing, is het historische beeld van het Bagijnhof enorm geweld aangedaan. De mens zoals eerder beschreven, heeft juist in deze fase een belangrijke stempel gedrukt op het esthetische beeld van het Bagijnhof. Door de sloop van belangrijke gebouwen zoals het postkantoor is het karakteristieke beeld van het Bagijnhof grotendeels verloren gegaan. Het beeld van het Bagijnhof heeft plaats gemaakt voor het modernistische beeld zoals wij het nu kennen. In deze tijd ging het niet zo zeer om de esthetiek, maar juist om de functionaliteit van het gebied. Dit heeft geleid tot een verarming in zowel de architectuur als de openbare ruimte.

Mogelijk kunnen we hier spreken van een visie van dat moment.

Het eerste wat me te binnen schoot, is wat de mens destijds bezielde om het postkantoor te slopen. Hadden ze dan echt geen besef van historische waarde? Terwijl veel mensen

protesteerden tegen de sloop, was de toenmalige burgemeester van mening dat het postkantoor niet meer in het moderne Dordrecht paste. Binnen no time stonden modernistische gebouwen, in een soort neo-beton-ancestijl zoals, de HEMA en C&A op zijn plaats. Ook hier was een momentopname bepalend voor het uiterlijk vertoon van het Bagijnhof.

Bagijnhof rond 1980

3^e Momentopname "herwaardering"

2008: De volgende mogelijke gedaanteverwisseling van het Bagijnhof.

Door mijn nauwe betrokkenheid bij het project weet ik meer over de visie die ten grondslag ligt voor het huidige ontwerp.

Samen met de stedenbouwkundige heb ik gewerkt aan de visie voor het Bagijnhof.

In deze visie werd uitgegaan van het teruggrijpen naar het verleden, waarbij een traditioneel beeld van het Bagijnhof centraal stond.

Waar het Bagijnhof tijdens de modernisering werd verbreed voor de bereikbaarheid van de binnenstad, ging men in dit ontwerp uit dat het Bagijnhof onderdeel was van het kernwinkelgebied, waarbij er geen ruimte was voor auto's.

Het Bagijnhof moest weer een straat worden waarbij de vergane glorie weer werd teruggebracht.

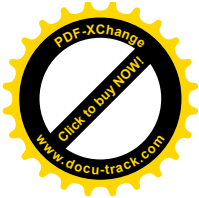
4^e Momentopname "de dag van vandaag"

2012: Ondertussen is er al aardig wat veranderd.

Door de komst van de economische crisis, met bezuinigingen als gevolg, is het projectgebied aardig ingekort. De materialisatie van enkele straten in het ontwerp hebben we ook moeten aanpassen om te voldoen aan het beschikbare budget.

Ondanks dat het ontwerp behoorlijk is veranderd hebben we het Bagijnhof, in onze optiek de belangrijkste straat van het projectgebied, kunnen behoeden voor wijzigingen.

Niet alleen de crisis heeft invloed gehad op het ontwerp uit 2008, ook politieke wisselingen hebben het huidige ontwerp beïnvloed.

Waar in 2008 nog werd uitgegaan van een autovrij winkelgebied is dit in 2012 niet meer aan de orde en wordt het Bagijnhof weer de in- en uitrij route van de stad.

Een ander opvallend gevolg van politieke wisseling is de schaduw op het Bagijnhof. De schaduw, een bevolkingsinitiatief, moet het historische collectieve geheugen van de stad tonen, namelijk het postkantoor.

Dit bedachte bevolkingsinitiatief heeft voor veel commotie gezorgd. De een zou het een verkwisting van geld vinden met geen enkele betekenis, leidend tot nog meer onduidelijkheid, terwijl een ander het een geweldig idee vindt.

Mede door alle commotie is volgens mij sprake van succes.

Want iedere bewoner van Dordrecht zal weten dat de donkere vlek in de bestrating een herinnering is aan het mooiste gebouw van de Bagijnhof. Mogelijk wanen zij zich wandelend over het Bagijnhof weer even in die tijd, lopend langs een schitterend gebouw met twee mooie torentjes.

Conclusie

Zoals beschreven in mijn inleiding stel ik me de vraag of het zinvol is om in deze tijd terug te willen grijpen naar het verleden.

Ik denk dat het heel belangrijk is om dat te doen in situaties waarin dat mogelijk is.

In deze situatie heeft de Bagijnhof een ontzettende historische waarde die we hebben geprobeerd terug te brengen. Hiermee geef je de stad niet alleen zijn identiteit terug je laat ook zien wie we zijn, en waren.

Of het huidige ontwerp weer de zoveelste gedaantewisseling is van de Bagijnhof? Ik denk het wel, en weet ook zeker dat er nog vele gedaantewisselingen gaan komen.

Bagijnhof rond 2013